

Het meten van schoolprestaties

Auteur(s):

Waterreus, I.M.

Verbonden aan het nwo-Prioriteitsprogramma scholar, Universiteit van Amsterdam.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4316, pagina 538, 22 juni 2001

Rubriek:

Uit de vakliteratuur

Trefwoord(en):

scholing

Minister Hermans van Onderwijs wil scholen die goed presteren belonen met extra geld¹. Het is evenwel lastig om een goede methode te vinden voor het meten van schoolprestaties.

In de eerste plaats zou een dergelijke methode de toegevoegde waarde van een school moeten meten, in plaats van ruwe schoolresultaten. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door de vooruitgang van leerlingen in opeenvolgende testcores te meten. Ook in dit geval bestaat echter het risico dat toevallige omstandigheden resultaten sterk kunnen vertekenen: een blaffende hond tijdens een toets, een griep epidemie, een storende leerling in een klas of juist een bepaalde positieve 'chemie' tussen een klas en een docent.

Hoewel dergelijke fluctuaties worden gedempt door de uitmiddeling van leerlingresultaten over een school, kunnen ze toch een aanzienlijk effect hebben. De verschillen tussen scholen zijn meestal niet bijzonder groot. In de Verenigde Staten heeft bijvoorbeeld de meeste variatie in leerlingresultaten te maken met eigenschappen van leerlingen en minder dan vijftien procent met verschillen tussen scholen ².

Het gebruik van testcores om scholen af te rekenen op hun prestaties brengt daarom risico's met zich mee. Om te beginnen lopen leraren de kans om beloofd of gestraft te worden voor resultaten waar zij geen invloed op hebben. Bovendien, voor zover ranglijsten van scholen gebruikt worden om de beste onderwijsmethoden te onderscheiden, maakt vrijwel elke onderwijsmethode kans om een keer boven te komen drijven. Ten slotte bestaat het gevaar dat scholen zich gaan concentreren op het voorbereiden van testen ten koste van andere lesstof.

In een recent onderzoek laten Thomas Kane en Douglas Staiger zien dat het tot stand komen van de bestaande schoolranglijsten zelfs veel weg heeft van een loterij ³. Zij suggereren daarom een alternatieve methode om schoolresultaten te meten die betrouwbaarder is dan de gangbare methoden. In de eerste plaats maken zij gebruik van schoolgegevens over meerdere jaren. Vervolgens ontleden zij de variatie tussen scholen en door de tijd in drie delen: blijvende prestatieverschillen tussen scholen, steekproefvariatie en andere niet-blijvende verschillen tussen scholen. Deze ontleding levert informatie op over de mate waarin blijvende verschillen tussen scholen optreden. Ook kan worden nagegaan hoe deze verschillen gecorreleerd zijn in de tijd, over klassen en over vakken. Tenslotte kunnen met behulp van de gewonnen informatie betere 'gefilterde' schattingen van schoolprestaties worden gemaakt. In deze schattingen is gecorrigeerd voor toevallige fluctuaties. Ze maken op een systematische wijze gebruik van meerdere prestatiematen. Zo kunnen bijvoorbeeld wiskunde prestaties worden gekoppeld aan leesvaardigheidsresultaten. Bovendien wordt gemeten over meerdere jaren. Op deze manier wordt gebruik van ad hoc gemiddelden van meerdere jaren of indicatoren voorkomen.

Toepassing op reken- en taal-scores op basisscholen in de Amerikaanse staat North Carolina bevestigt dat de filtermethode betere voorspellingen levert dan een 'naïeve' methode die alleen uitgaat van de gemiddelde vooruitgang in het laatste testresultaat. Zo bleek de filtermethode beter in staat om op basis van scores in 1997, vooruitgang in rekenscores voor 1999 te voorspellen. Hoewel 65 scholen bij de bovenste tien procent van zowel de filtermethode als de naïeve methode voorkwamen, deden de overige 25 scholen behorend tot de bovenste tien procent het volgens de filtermethode beter dan gemiddeld, terwijl de bovenste tien procent uit 1997 volgens de naïeve methode in 1999 juist slechter dan gemiddeld scoorde bij de daadwerkelijke vooruitgang in rekenscores. Het zou interessant zijn om ook voor Nederland deze methode te gebruiken en de uitkomsten te vergelijken met die van de huidige, minder geavanceerde methoden, zoals de kwaliteitskaart van de onderwijsinspectie. Het feit dat Nederland, in tegenstelling tot de Verenigde Staten, een vrije schoolkeuze kent, is wel een complicerende factor, omdat daardoor een sterke zelfselectie van leerlingen plaatsvindt. Daarmee bestaat nog steeds het risico dat schoolresultaten ten onrechte worden toegeschreven aan scholen in plaats van aan niet waargenomen kenmerken van leerlingen. Datzelfde bezwaar geldt echter in nog sterkere mate voor de huidige vergelijkingen van schoolprestaties.

In de beleidspraktijk kunnen de gefilterde schattingen helpen om slecht presterende scholen beter te identificeren, bijvoorbeeld voor ingrijpen door de onderwijsinspectie. Doordat de gefilterde schattingen een constanter beeld van schoolprestaties geven, wordt vermeden dat scholen die toevallig een jaar minder scoren ten onrechte als slechte school worden gekenmerkt, en vice versa.

---

¹ Goede school krijgt straks extra geld, *de Volkskrant*, 26 maart 2001.

2 Zie het Coleman-rapport: J.S. Coleman, E.Q. Campbell, C.J. Hopson, J. McPartland, A.M. Mood, F.D. Weinfeld en R.L. York, *Equality of educational opportunity*, US department of health, education and welfare, Washington DC, 1966.

3 T.J. Kane en D.O. Staiger, *Improving school accountability measures*, NBER werkdokument, maart 2001.